

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå

Både flickor och pojkar behöver utmanas

En studie med fokus på förskollärares bemötande av flickor och pojkar i förskolans verksamhet.

Författare: Yasmine Mörlin Nyström och Jennifer Gävert

Handledare: Marit Stub Nybelius

Examinator: Stina Jeffner

Ämne/huvudområde: Jämställdhet

Kurskod: PG2062

Poäng: 15

Examinationsdatum: 23 januari 2019

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sin arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstrakt:

Syftet med denna studie är att synliggöra hur förskollärare bemöter flickor och pojkar i vardagliga situationer i förskolans verksamhet. Den 1 juli 2019 kommer det ut en reviderad läroplan för förskolan som kommer behandla genus samt jämställdhet mer ingående. **Metoden** som används är observationer av utvalda situationer samt uppföljande intervjuer. Observationerna sker genom ett icke deltagande förhållningssätt och genom löpande anteckningar. Vi observerar hur fyra förskollärare bemöter barnen vid av och påklädning samt måltidssituationen. Sedan intervjuar vi dessa fyra förskollärare om hur de ser på sitt bemötande av barnen. Intervjun innehåller fem frågor. **Resultatet** i studien är att förskollärarna bemötte barnen på likartade sätt och i huvudsak på lika villkor. Vid några enstaka fall uppmärksammades att bemötandet skiljde sig åt om barnen var pojkar eller flickor. **Slutsatsen** i studien är att förskollärarna bemöter barnet efter dess utvecklingsnivå, men att förskollärarna skulle behöva beakta sitt bemötande för att barnen ska kunna utvecklas.

Nyckelord: Genus, jämställdhet, läroplan, bemötande, genusperspektiv.

Abstract

The purpose of this study is to make it clear how pre-school teachers meet girls and boys in everyday situations in pre-school routines. 1 July, 2019 there will be a revised curriculum for pre-school that will treat gender and gender equality more.

The method is observations of selected situations as well a follow-up interview. Observations take place through a non-participatory approach and through continuous notes. We observe how four pre-school teachers meet the children in routines like dressing and meal situations. Then we interview these four pre-school teachers about how they look at their treatment of the children. The interview contains five questions. **The result** of the study is that the preschool teachers responded to the children in similar ways and essentially on equal terms. At a few occasions, attention was drawn to the fact that the treatment differs if the children were boys or girls. **The conclusion** in the study is that the preschool teachers meet the child according to their level of development, but that the preschool teachers would have to consider their treatment in order for the children to be able to develop

Keywords: Gender, gender equality, curriculum, treatment, gender perspective.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Begrepp	6
3. Bakgrund	6
3.1 Förskolans uppdrag	7
3.2 Könsidentitet och pronomen	7
3.3 Genusperspektivet	7
3.4 Tillvägagångssätt i sökning av tidigare forskning	8
3.5 Presentation av tidigare forskning	8
3.5.1 Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar	8
3.5.2 Det finns inga tjejbestämmare	9
3.5.3 Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande	10
3.5.4 Kan batman vara rosa?	11
3.6 Sammanfattning av tidigare forskning	12
4. Teoretiska perspektiv	13
5. Syfte	15
6. Frågeställningar	15
7. Metod	15
7.1 Val av metod	15
7.2 Urval	16
7.3 Förberedelser	16
7.4 Genomförande	17
7.5 Validitet och reliabilitet	18
7.6 Metodanalys	19
8. Etiska aspekter	19
9. Presentation av observationer och intervjuer	20
9.1 Sammanfattning av observationerna och intervjuerna	29
10. Resultat och Analys	30
10.1 Sociokulturell teori	30
10.2 Feministisk poststrukturalistisk teori	34
11. Diskussion	36
11.1 Resultatdiskussion	36
11.2 Metoddiskussion	39
12. Slutsats	40
13. Förslag på vidare forskning	41

14. Referenser	42
15. Avhandlingar	44
16. Bilagor	45
16.1 Bilaga 1 Informationsbrev	45
16.2 Intervjufrågor	47

1. Inledning

Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi vid vissa tillfällen observerat att pojkar och flickor har blivit bemötta på olika vis av förskollärare. Ett exempel på detta var att flickor har blivit uppmuntrade till skriftaktiviteter samt självständighet, medan pojkarna inte har det. Vi har även observerat att flickor har högre krav på sig vid samlingen att ”sitta fint”. Detta bidrog till att vi började fundera kring jämställdhet på förskolan och vi kände att vi ville studera detta närmare i vårt examensarbete.

Forskning visar att förskolans vardag skapar situationer där de *normativa* könsnormerna antingen ifrågasätts eller upprätthålls (Odenbring 2010, 29). Till exempel att flickor förväntas sitta still vid samlingen medan pojkar inte förväntas göra det. Detta kan bidra till en kategorisering av barnen som grundar sig i vilket kön barnen har. Pedagogers kategoriseringar bidrar därför till de rådande könsnormerna (Odenbring 2010, 167-170).

Genus och jämställdhet är ett aktuellt ämne som diskuteras generellt i dagens samhälle och Sveriges förskolor ska försöka bryta de rådande könsnormerna, genom att aktivt arbeta med det ämnet med barnen (Skolverket 2018, 7). Förskolan ska sträva efter att bemöta barnen på ett jämlikt sätt och bryta de rådande *könsnormer* som kan kategorisera och forma barnens könstillhörighet och *subjektskapande*. Läroplanen för förskolan (Skolverket 2016) påpekar vikten om barnens jämställdhet i förskolan. “Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen” (Skolverket 2016, 1). Det kommer en reviderad läroplan den 1 juli 2019 som berör detta område mer ingående. Skillnaden mellan den nuvarande läroplanen och den reviderade är att flickor och pojkar istället benämns som barn. Begreppet *traditionella könsmönster* har även tagits bort då det anses vara ett kontroversiellt uttryck. Det förtydligas även i den reviderade läroplanen att könsmönster inte ska begränsa barnets utveckling jämfört med den nuvarande läroplanen som endast betonar arbetet med att motverka könsroller samt könsmönster (Skolverket 2018, 7). Den reviderade läroplanen nämner även faktorer som bidrar till barnens uppfattning av könsnormer. Hur förskolan organiserar utbildningen, hur barnen blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på barnen bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.

Vi vill därför i denna studie synliggöra förskollärares bemötande gentemot barnen baserat på vilket kön barnet i fråga har. Vi tror även att verksamma och blivande pedagoger i förskolan kan, via denna studie, få inblick i problemområdet och på så sätt kunna granska sitt eget bemötande av barn i förskolan.

2. Begrepp

Nedan förklaras relevanta begrepp som används i vår studie. Begreppen är kursiverade och är även det i den löpande texten just för att läsaren vid behov ska kunna gå tillbaka och lätt finna vad begreppet innebär.

Genus är direkt översatt från det engelska ordet gender och är ett begrepp som belyser tankar om vad som är typiskt maskulint respektive feminint (Eidevald 2009, 18 och Hirdman 2004, 114-115).

Normer antyder vilka förväntningar det finns på människor i hur de ska bete sig. Dessa förväntningar kan se annorlunda ut beroende på individens kön (Eidevald 2009, 165).

Subjektskapande förklarar hur personer förändrar sitt sätt att vara på beroende på vilken miljö, personer i miljön och rummet personen befinner sig i (Nordin-Hultman 2004, 167).

Pedagoger är ett begrepp som sammanfattar alla som arbetar på en förskola som antingen har en barnskötarutbildning eller förskollärarytbildning.

Barnskötare har en gymnasieutbildning/komvuxutbildning.

Förskollärare har en högskoleutbildning.

Hen är en benämning som är könsneutral och används för att inte identifiera personens kön.

3. Bakgrund

I bakgrundskapitlet beskrivs pedagogers samt förskolans ansvar gentemot barnen med stöd ur läroplanen (Skolverket 2016) och FN:s konvention om barns rättigheter (Förenta Nationerna [FN] 1989). Därefter följer en förklaring som belyser individers könsidentitet, följt av en beskrivning av det perspektiv som vi har använt oss av för att genomföra denna studie. Efter det kommer en beskrivning hur vi gått tillväga i sökningen av tidigare forskning samt en presentation av den tidigare forskningen. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av den tidigare forskningen och en förklaring till varför den är relevant för vår studie och slutligen redovisar vi varför vår studie genomförs.

3.1 Förskolans uppdrag

Förskolans uppdrag är bland annat att se till att verksamheten följer förskolans läroplan, skollag samt FN:s konvention om barnets rättigheter. Om vi utgår ifrån den nuvarande läroplanen för förskolans grundläggande värden ska *pedagogerna* uttrycka och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna samt stödja barns utveckling och lärande. *Pedagogernas* arbetsuppgifter är även att främja alla barns lika värde och de ska även sträva efter en jämställdhet mellan könen. De ska även visa hänsyn till alla barn genom att vara rättvisa och detta kan göras genom att lyfta fram allas lika värde i förskolans dagliga verksamhet. Det poängteras även att inget barn ska bli utsatt för någon diskriminering som baserar sig i barnets kön (Skolverket 2016, 4). Konventionen om barns rättigheter poängterar även att varje barn ska bli respekterat utan åtskillnad på något sätt oavsett kön (Förenta Nationerna [FN] 1989, 14).

Det beskrivs också att pedagogers bemötande, krav och förväntningar av flickor och pojkar bidrar till att forma pojkars och flickors tolkning om vad som är manligt och kvinnligt. Förskolan ska även motarbeta de traditionella könsroller och könsmonster som råder. Det påpekas även i läroplanen att pojkar och flickor ska bli erbjudna samma möjligheter att testa på och utveckla förmågor utan att avgränsa dem utifrån stereotypa könsroller (Skolverket 2016, 5 och Förenta Nationerna [FN] 1989, 28).

3.2 Könsidentitet och pronomen

I dag är det vanligt förekommande att tala om fler könsidentiteter och även om flera pronomen än han och hon. Det finns könsidentiteter som han, hon, hen, hin, icke-binär med mera (Ungdomsmottagningen 2019). I föreliggande studie används könsbegreppen pojke och flicka. Eftersom vi i vår studie endast har observerat och intervjuat förskollärare och inte barn förlitar vi oss på att förskollärarna känner barnen tillräckligt bra för att kunna avgöra vilket kön barnet i fråga har vid tidpunkten av vår studie. Dessutom nämns inte några könsidentiteter eller pronomen alls i läroplanen som vi utgått från, därför är det inte relevant för vår studie att ha detta i beaktande.

3.3 Genusperspektivet

Begreppet genus används för att sätta namn på vad som anses vara manligt och kvinnligt och hur dessa könsroller görs. Perspektivet används för att förstå föränderliga tankeprocesser

och föreställningar om män och kvinnor (Hirdman 2004, 115). Hirdman använder begreppet genussystem som förklarar att genus är en struktur av olika processer, fenomen, föreställningar och förväntningar som skapar mönstereffekter och regelbundenheter. Hirdman (2004, 115) menar vidare att genussystemet är en ordningsstruktur av kön. Det finns två principer inom genussystemet. Den första är isärhållnings tabun, där vad som är manligt och kvinnligt ska skiljas åt. Den andra principen är hierarkier, där det anses vara mannen som är normen och därför är den ideala människan. Det är alltså män som utgör normen vad som är normalt och universellt (Hirdman, 2004, 115). Vi har i vår studie utgått från genusperspektivet, så som det beskrivs ovan.

3.4 Tillvägagångssätt i sökning av tidigare forskning

När vi sökte efter tidigare forskning använde vi oss av databaserna: Avhandlingar.se, Libris, Summon och DiVa, där vi i alla databaser använde sökorden: Genus, jämställdhet, förskola, genusperspektiv i förskola samt genusperspektiv. Vi avgränsade även sökningarna till endast svenska avhandlingar då vår studie berör förskolor i Sverige samt att genusperspektivet kan se olika ut i olika kulturer. Vår studie berör även den nya läroplanen för förskolan som är aktuell för just Sverige. Alla texter skulle även finnas i fulltext och vara tillgängliga som e-bok.

3.5 Presentation av tidigare forskning

Nedan redovisar vi den tidigare forskning som berör jämställdhet, bemötande, genus och genus i förskolan. De valda rubrikerna är titlar på de avhandlingarna som vi använt oss av.

3.5.1 Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar

Odenbring (2010, 29) har i sin undersökning studerat hur könsrelationer skapas i förskolan genom interaktion mellan barn och *pedagog*. Det framkommer att förskolans vardag skapar situationer där de *normativa* könsnormerna antingen ifrågasätts eller upprätthålls. Odenbring (2010, 17) refererar till Thornes (2005) som skriver om begreppen *gränsöverskridanden* och *gränsupprätthållande*. Gränsöverskridande innebär att könsnormer ifrågasätts. Ett exempel på gränsöverskridande är när barn ingår i en gruppkonstellation med det motsatta könet för att till exempel leka. Gränsupprätthållanden betyder att barn, till exempel, leker i grupper med individer av samma kön (Odenbring 2010, 19-20).

Odenbring (2010, 133) beskriver också en måltidssituation där en *pedagog* serverar laxsoppa till en flicka. *Pedagogen* uttrycker att flickan bör gilla denna laxsoppa då laxen är en prinsessfisk. *Pedagogen* antyder även att flickor gillar prinsessor. Odenbring menar att denna pedagog först kategoriserar denna flicka baserat på hennes kön då hon uttrycker att flickor gillar prinsessor. Att *pedagogen* även kopplar den rosa färgen till något feminint kategoriserar även att flickor ska tycka om färgen rosa.

Resultatet av Odenbrings (2010, 167) forskning är att barn vanligtvis följer de rådande könsnormerna. Det framgår även i resultatet att *pedagogerna* vid vissa tillfällen försöker bryta de rådande könsnormerna som de observerar hos barnen. Dock kommer Odenbring (2010, 167) fram till att pedagogerna också kategoriserar barnen beroende på vilket kön barnet har. Detta gör pedagogerna genom att kommentera barnens utseenden, kläder samt personliga drag. Pedagogerna uttrycker sig överlag också normaliserande gentemot barnen. Slutsatsen blir därför att pedagogers kategoriseringar bidrar till de gällande könsnormerna. (Odenbring 2010, 170).

3.5.2 Det finns inga tjejbestämmare

Eidevalds (2009, 13) studieobjekt är att granska hur barnen placerar sig i situationer gentemot de andra barnen på förskolan samt mot förskollärarna. Han vill även granska om förskollärarna behandlar barnen olika beroende på deras kön. Eidevald (2009, 53-54) använder sig av den feministiska poststrukturalistiska teorin. Den teorin ifrågasätter *normer* som skapar föreställningar kring kön. Teorin skapar även en förståelse kring hur samhällsstrukturer påverkar "sanningen" om vad som är manligt och kvinnligt.

Eidevald (2009, 13) skriver att syftet med studien är att analysera barns könsmissiga identitetsskapande kritiskt utifrån olika situationer som händer på en förskola. Detta har han undersökt genom videoobservationer på sina fokusgrupper (Eidevald 2009, 63). Eidevald (2009, 131) sammanfattar alla sina observationer han gjort på en avdelning vid påklädning och kommit fram till att pojkar, som inte bad om hjälp, fick hjälp 52 gånger. Flickorna fick endast hjälp, utan att be om det, 3 gånger. Eidevald (2009, 135) beskriver en sådan situation där en *förskollärare* säger åt två flickor att ta på sig sin jacka. Sedan vänder sig förskolläraren om till två pojkar och frågar om de behöver hjälp med att knäppa jackan, och knäpper dem åt pojkarna. Eidevald (2009, 136) menar att förskollärare ska kunna bedöma barns

mognadsnivå för att kunna besluta hur mycket hjälp barnet i fråga behöver. Om förskollärarna hjälper barnen i för stor utsträckning kan det problematisera barnens utveckling. Vilket kan kopplas till när förskollärarna hjälper pojkarna mer än flickorna just för att pojkar är pojkar och förskollärarna antar att de är efter i mognadsnivån. Det hjälper dock inte barnen i deras utveckling att ständigt göra allt åt dem.

Under måltidssituationerna har Eidevald (2009, 156) observerat att en flicka får ta plats i de pedagogiska samtalen under måltiden, men flickan får inte ropa rakt ut vad hon vill ha. Flickan i observationen hade ändå försökt få kontakt med förskolläraren upprepade gånger, men fick ingen respons. När flickan försökte få kontakt fjärde gången blev hon tillsagd att inte be på det sättet av förskolläraren. Men när en pojke under samma måltidssituation ropar rakt ut om det han vill ha försöker två förskollärarna hjälpa honom direkt.

Studien visade att flickor och pojkar ständigt konstitueras och positioneras in i kategorierna "flicka" respektive "pojke" av förskollärarna. Sedan utmanas barnen och blir konstruerade efter deras kön på nya sätt, som sedan formar barnen efter vad som anses vara manligt och kvinnligt (Eidevald 2009, 182).

3.5.3 Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande

Nordin-Hultmans (2004, 13) studieobjekt är barns villkor för deras identitet- och *subjektskapande*, samt de pedagogiska miljöerna barnen befinner sig i. Hennes syfte för studien är att understödja *pedagogers* samtal kring barns identitet- och *subjektskapande* (Nordin- Hultman 2004, 23). Problemområdet är att barn kommer till förskolan med olika erfarenheter, för att sedan börja forma sig efter de villkor som förskolan och de som befinner sig på förskolan erbjuder (Nordin-Hultman 2004, 23).

Nordin-Hultman (2004, 26-27 & 29) använder sig utav en konstruktionistiskt teori, postmodernt perspektiv och postkulturella teorier för att genomföra studien. De metoder som Nordin-Hultman (2004, 26) använder är observationer samt fältanteckningar på hur förskolorna har organiserat den pedagogiska miljön. Rummet bidrar till positioneringar eller hur en person positionerar sig, beroende på vad rummet signalerar. Till exempel att hästsporten är överrepresenterad av flickor och ishockey av pojkar. Rummet och miljön formar och omformar identiteten hos en person. En person kan alltså ha flera olika identiteter beroende på vilken miljö och rum personen befinner sig i. Därefter positionerar de sig efter

vad miljön signalerar, detta är också vad man kallar för en persons *subjektskapande* (Nordin-Hultman 2004, 51-52).

I Nordin-Hultmans (2004, 200) resultat upptäckte hon att barnet, rummet och materialet blev till på nytt om och om igen. Hon menar att pedagogerna inte varit uppmärksamma på det som händer för tillfället, bara det bakomliggande orsakerna innan tillfället. Pedagogerna borde enligt Nordin-Hultman (2004, 200) istället fokusera på görandet eller det som pågår, då en händelse inträffar beroende på de små materiella detaljer som finns i händelsen.

3.5.4 Kan batman vara rosa?

Hellman (2010, 16) har i sin avhandling studerat hur *normer* skapas och förhandlas mellan barn, barn och *pedagoger* och blir vad som är pojkighet. Hellmans (2010, 17) syfte med studien är att undersöka vad för faktorer som skapar den "normale pojken", samt hur interaktioner omvandlar könsnormer i den dagliga verksamheten med hjälp av hierarkiseringen, normförhandlingar och normaliseringsprocesser.

Hellman (2010, 37) använder sig av poststrukturell feministisk teori, queerteori samt kritisk maskulinitetsforskning. Poststrukturell feministisk teori är kritisk till *normer* som skapar olika uppfattningar gällande kön. Denna teori ger också en förståelse om hur samhällsstrukturer påverkar och bidrar till vad som anses vara manligt respektive kvinnligt (Hellman 2010, 38). Queerteori problematiserar att kvinnor och män blir uppdelade baserat på individens biologiska kön samt sin könsidentitet (Lykke, 2009 och Butler, 2005 refererad i Hellman 2010, 38). Kritisk maskulinitetsforskning menar att det finns processer där mäns makt över kvinnor ses som normalt och icke problematiskt. Ett exempel på en sådan process är våld i hemmet, detta beteende bortförklaras oftast med att detta är ett naturligt beteende för män (Whitehead 2002, refererad i Hellman 2010, 39-40).

Hellman (2010, 126) beskriver en observation hon gjort under en måltidssituation där en pedagog påpekar att spenatsoppan barnen ska få äta gör dem lika starka som Karl Alfred. Pedagogen säger även att de ska mäta musklerna på barnen efter maten för att se om dem vuxit. En pojke säger då att han hellre hade ätit pannkakor som Pippi Långstrump då hon också är stark. Denna pojke påpekar även att han går på brottnings och att han redan har muskler. Hellman (2010, 126) menar då att pedagogerna skapar ett slags ideal för barnen som de ska följa, de ska sträva efter att få stora muskler. Det påpekas även att det är av stor vikt

att vara stor och stark. Hellman (2010, 128) skriver att efter denna måltidssituation fortsätter barnen att diskutera kring hur starka och stora de är. Barnen menar att ju yngre de är desto svagare är de och de kopplar även styrka till kön. En flicka påpekar att hon är stark eftersom hon går på gymnastik, vilket tas emot med tveksamhet. Hellman (2010, 128) skriver att styrka är någonting som pojkar förväntas att ha.

Pedagogernas bemötande av pojkarna gör att barnens subjekt blir till ett sådant "pojktigt" beteende och dessutom stärker dessa delar hos pojkarna i barngruppen. Måltidssituationen påverkar de sociala relationerna mellan barn-barn och pedagoger-barn, där relationerna upprättas om vad för mat barnen behöver äta för att bli stora och starka, samt hur man ska äta för att äta fint (Hellman 2010, 132).

Resultatet av denna studie var att kön normaliseras och att det påverkar den dagliga verksamheten i förskolan. Hellman (2010, 215) kan även konstatera att ett kön, det manliga, hade en lägre status bland *pedagogerna* och de andra barnen på förskolan. Detta ledde till ett minskat inflytande för pojkarna i förskolans verksamhet. Det som dock gav högre status bland *pedagogerna* och barnen är det självständiga barnet då de är kompetenta nog att ta egna beslut inom de rådande normerna. Denna studie visar också att kön skapas och upprätthålls genom kategoriseringar, till exempel att långt hår är kvinnligt och att färgen blå är manligt (Hellman 2010, 216).

3.6 Sammanfattning av tidigare forskning

De undersökningar som förekommer under den tidigare forskningen har vid flera tillfällen observerat situationer som måltids samt på- och avklädning. Eidevald (2009, 182) samt Odenbring (2010, 170) har liknande resultat i deras undersökningar, att pojkar och flickor vid flera tillfällen kategoriseras och positioneras efter deras könstillhörighet av *förskollärare*. I de andra två avhandlingarna görs det undersökningar kring barns *subjektskapande* och vad rummet och personerna i omgivningen gör med barnets identitet (Hellman 2010, 132 och Nordin-Hultman 2004, 51-52). I de tidigare studierna har författarna upptäckt att kategoriseringar av kön fortfarande sker på förskolan, den senaste utförda studien vi använder oss av är från 2010. Vi finner dessa fyra avhandlingar som relevanta då avhandlingarna berör aktuella diskussioner som förs än idag. Vi har valt att

undersöka förskollärares bemötande under samma situationer som den tidigare forskningen, vilket är måltids samt på- och avklädningssituationer.

4. Teoretiska perspektiv

I föreliggande kapitel presenteras de teorier som vi använder oss av i analysen och resultatdiskussionen. De kursiverade fetmarkerade begreppen är begrepp vi använder oss av i senare analys. Vi har valt dessa två teorier då vi anser dem som relevanta för vår studie då de förekommer i den tidigare forskningen. Vi anser även att de kompletterar varandra.

Feministisk poststrukturalistisk teori ifrågasätter *normer* som skapar föreställningar kring kön. Den skapar även en förståelse kring hur samhällsstrukturer påverkar “sanningen” om vad som är manligt och kvinnligt, en så kallad *symbolisk genus* (Eidevald 2009, 53-54 och Wernersson 2010, 398). Denna teori har sina rötter i det postmoderna tänket och Eidevald (2009, 52) refererar till Hekman (1991, 47) som hävdar att det talade språket framställer olika uppfattningar istället för att vidarebefordra budskap. Eidevald (2009, 52) skriver att det framkommit i tidigare studier att flickor och pojkar har beskrivits som varandras kontraster. Eidevald (2009, 52) refererar till Månsson (2000) och Hägglund (1990) som båda upptäckt att begreppen “pojke” och “flicka” uppfattas som varandras kontraster just för att *pedagoger* gjorde dessa olikheter tydliga i den stora gruppen. Uttalanden om barns olikheter bidrar till kategoriseringar och det i sin tur skapar ett *individuellt genus* (Wernersson 2010, 298).

Differensen mellan den postmoderna teorin och den feministiska poststrukturalistiska teorin är att den feministiska poststrukturalistiska teorin har intentioner att trotsa de rådande könsnormerna som bidrar till kategoriseringar av pojkar och flickor. Denna teori ifrågasätter också hierarkier som kan vara svåra att bryta (Eidevald 2009, 53-54) Exempel på hierarki är att män är högre uppsatta än kvinnor just för att de är män.

Sociokulturell teori menar att lärande sker i sociala sammanhang, i detta fall sker lärandet i interaktion mellan barn och förskollärare. Ordet “sociokulturell” betyder att handlingar och beteenden måste ses i ett större sammanhang, som är både socialt och kulturellt (Nilholm 2016, 53). Inom den sociokulturella teorin finns det många viktiga begrepp. Vi har valt att endast upp de begrepp som är relevanta för föreliggande studie.

Sociokulturell teori handlar bland annat om hur människor utvecklar förmågor och hur människan tar till sig lärandet. Inom sociokulturell teori anses det att människor även kan lära sig i interaktion av ett verktyg, till exempel en cykel, en penna och att räkna (Säljö 2010, 184-191). Den sociokulturella teorin tar även upp *proximala utvecklingszonen*, vilket innebär att barnet hamnar i den *proximala utvecklingszonen* när barnet är i en process av lärande (Säljö 2010, 191). Teorin anser också att det är viktigt vad barn lär sig, inte om de lär sig (Vygotskij 1962, refererad i Nilholm 2016, 81). Redskap är också ett begrepp som teorin poängterar är viktigt. Teorin anser att det är redskap som hjälper en människa att utvecklas, socialiseras och skapa möjligheter för både problemlösning och tänkande utifrån den kontext en människa befinner sig i. Men det viktigaste redskapet inom teorin är språket (Säljö 2014, refererad i Nilholm 2016, 59). Nilholm (2016, 55) skriver att inom den sociokulturella teorin är kommunikationen viktig. Den har betydelse för hur lärande kan ske mellan två individer. Barnet övertar inte *normer* passivt, utan barnet har en aktiv hållning som gör barnet mottagligt (Säljö 2014, refererad i Nilholm 2016, 59).

5. Syfte

Syftet med denna studie är att synliggöra hur förskollärare bemöter barn, baserat på dess kön, i vardagliga situationer i förskolans verksamhet.

6. Frågeställningar

Nedan presenteras de frågeställningar som väglett oss i arbetet med denna studie.

- Hur bemöter förskollärare flickor och pojkar i vardagliga situationer i förskolans verksamhet?
- Hur uppfattar förskollärare att de bemöter flickor och pojkar i vardagliga situationer i förskolans verksamhet?

7. Metod

Detta kapitel presenterar valet av metod samt hur vi har förberett oss inför observationer och intervjuer. Urvalet av förskolor samt förskollärare beskrivs och även hur vi genomförde observationerna samt intervjuerna. Därefter redogör vi för studiens validitet och reliabilitet. Kapitlet avslutas med en metodanalys.

7.1 Val av metod

Studieobjektet var att observera förskollärares bemötande i två situationsbundna tillfällen. Observationerna vi genomförde var ostrukturerade med ett icke-deltagande förhållningssätt samt en uppföljande kvalitativ intervju. Att vara en icke-deltagare i observationerna innebär att observatören står i bakgrunden av verksamheten och studerar det som händer i situationen. Att utföra en ostrukturerad observation innebär enligt Franzén (2014, 62) att observatören skriver ner allt det relevanta som sker i de utvalda situationerna. Vi använde oss av ett icke - deltagare förhållningssätt när observationerna skedde, då detta kan vara till vår fördel då vi inte är med och påverkar situationerna. Vårt fokus låg på att observera och inte på att hjälpa till, därför blev vi inte upptagna med annat. En ostrukturerad observation fann vi relevant då vi skrev löpande anteckningar, alltså vi skrev ner det vi fann relevant för vårt syfte. Sedan följde vi upp observationerna med intervjuer av förskollärarna.

Kvale och Brinkmann (2014, 47) menar att om en intervju skriver att för att en intervju ska bli kvalitativ bör intervjuaren söka efter en djupare förståelse hos den intervjuade personen. Våra intervjuer behandlades på ett kvalitativt sätt då vi ville få en djupare förståelse i det vi undersökte. Kvale och Brinkmann (2014, 143-144) skriver också att kompletterande intervjuer bidrar till en bredare förståelse. Därför fick vi en större förståelse och insikt i förskollärarnas ageranden och synsätt. Observationerna skedde innan intervjuerna för att förskollärarnas bemötande inte skulle bli påverkat av intervjufrågorna. Förskollärarnas uppfattningar av deras bemötande fick vi istället ta del av i den kvalitativa intervjun. Detta upplägg använde vi oss av för att se eventuella skillnader eller likheter i det förskollärarna uttryckte i intervjuerna samt hur de agerade i observationerna.

7.2 Urval

Förskolorna som medverkat i undersökningen låg i två kommuner. Den ena förskolan är placerad på landsbygden och den andra förskolan ligger sig mer centralt. Förskolan på landsbygden hade 64 barn respektive 11 anställda *pedagoger*. Av dessa 11 *pedagoger* var fem förskollärare. Förskolan var uppdelade i tre avdelningar. Förskolan som låg mer centralt hade 28 barn och åtta anställda *pedagoger*, varav tre var förskollärare. Förskolans var uppdelade på två avdelningar.

Vi valde att endast observera samt intervju förskollärare då de har en högskoleutbildning och har kunskaper inom detta område. Fyra förskollärare tackade ja att delta i vår studie och vi ansåg att det även var ett bara antal för att få tillräcklig data för att nå ett väl underbyggt resultat.

7.3 Förberedelser

Vi började med att kontakta de utvalda förskolorna och tillsammans med förskollärarna bokade in dagar och tider som passade för observationerna och intervjuerna. Förskollärarna fick ett informationsbrev (Se bilaga 1) med information om vad som skulle ske. Vi formulerade relevanta intervjufrågor (Se bilaga 2) som var baserade på våra frågeställningar och vårt syfte. Vi formulerade även intervjufrågorna så vi skulle få en insikt i hur förskollärarna arbetar med jämställdhet i förskolan på en daglig basis. Vi förde också diskussioner kring eventuella följdfrågor som vi baserade på vad vi kunde förvänta oss att se vid observationerna. Under planeringen av intervjufrågorna var det viktigt att tänka på

formuleringen av frågorna, så de inte blev ledande. Ledande frågor menar Kvale och Brinkmann (2014, 213-214) kan påverka förskollärarens svar och då blir även resultaten av intervjun påverkade. Under intervjun var det viktigt att tänka på hur den första kontakten blev med förskollärarna innan intervjun började.

Kvale och Brinkmann (2014, 170) anser att om vi bemöter förskolläraren med intresse, respekt och förståelse kan detta vara avgörande för hur förskolläraren bemöter oss och om de börjar tala fritt under intervjuerna om deras erfarenheter, synpunkter och känslor. Därför var det bra att intervjuaren började med att presentera syftet med intervjun och berätta att intervjun kommer att spelas in. Sedan låta förskolläraren ställa frågor om intervjun för att känna sig trygg i situationen. Eftersom observationerna och intervjuerna var sammanhängande förbereddes eventuella tillägsfrågor i intervjun utifrån den observerade situationen. Vi spelade in intervjuerna med våra egna telefoner, detta medförde att vi var tvungna att se till att det fanns inspelningsfunktioner på telefonen.

Förberedelsen av observationerna var att hitta en bra plats där vi som observatörer kunde stå utan att den observerade skulle känna sig obekvämt. Samtidigt skulle den utvalda platsen ge oss möjligheter till att kunna se allt som hände.

7.4 Genomförande

Vid genomförandet av observationerna var vi icke-deltagande observatörer och befann oss på lämplig plats för observationerna. På den centralt belägna förskolan stod vi först avsides i hallen vid påklädningssituationen och vi satt i en soffa mitt i rummet under observationen av måltiden. På förskolan på landsbygden stod vi även avsides i hallen. Vid måltidssituationen blev vi dock tvungna att sitta tillsammans med barn och pedagoger då det rådde platsbrist i matsalen då skolan också använde denna matsal. Vi försökte hålla oss avsides men ändå placera oss naturligt då situationen skulle verka så normal som möjligt för barnen. De skulle inte bli oroliga över vår vistelse där. När förskollärarna och barnen började röra sig mot de utvalda situationerna intog vi våra positioner som vi tidigare bestämt oss för. Om det behövdes förflyttade vi oss till en bättre plats i rummet.

Under intervjun av förskollärarna inledde vi med att återberätta lite ur informationsbrevet. Vi berättade att intervjun spelades in och att förskollärarna inte på något vis skulle kunna

identifieras i vår bearbetning av materialet. Vi frågade även om förskollärarna hade några frågor eller funderingar innan vi startade intervjun. Vi startade med några inledande frågor till förskollärarna för att de skulle känna sig trygga i situationen. Vid första tillfället var vi båda studenter medverkande under intervjun med förskolläraren. Under de andra tillfällena satt vi med en varsin förskollärare och intervjuade dem då förskollärarna önskade detta för att spara tid. Vid den sista intervjun var det endast en av oss studenter som medverkade, men det inspelade materialet tilldelades den andra studenten efter intervjun. Vi valde att göra såhär då vi spelade in intervjuerna och vi transkriberade även dem, på så vis kunde vi ta del av alla förskollärares intervjuer.

7.5 Validitet och reliabilitet

Kvale och Brinkmann (2014, 300-301) skriver att validitet betyder trovärdighet, det vill säga att det resultat vi får fram motsvarar studiens syfte och frågeställningar. Reliabilitet betyder tillförlitlighet, det handlar om hur vi har gått tillväga för att få studiens resultat (Kvale och Brinkmann 2014, 295-296 och Patel och Davidsson 2003, 100). Dessa begrepp hör ihop vilket bidrar till att ingen av dem kan uteslutas. Innehållsvaliditeten i vår studie är väl grundat på tidigare forskning vilket i sin tur har skapat väl genomtänkta frågeställningar samt syfte inom vårt valda problemområde. Vi har gjort observationer och intervjuer ute i de utvalda förskolornas verksamhet. Reliabiliteten på observationerna och intervjuerna är avgörande på vår förmåga att genomföra observationer och intervjuer (Patel och Davidsson 2003, 101). Detta blev tillförlitligt då vi under utbildningens gång fått öva på att utföra observationer och intervjuer. Observationerna blev reliabla då vi båda två deltog i observerandet vilket bidrog till flera observerade situationer att senare analysera.

Intervjuerna spelades in vilket bidrog till en tillförlitlighet då vi hade möjlighet att lyssna på intervjuerna flera gånger så vi kände oss säkra på att vi uppfattat det inspelade materialet rätt. Något som Patel och Davidsson (2003, 101) understryker, att inspelat material är en säker metod att använda sig av just för att kunna lyssna på materialet flera gånger. Vid ostrukturerade observationer finns risken att observatören skriver ner vad hen tror förskolläraren känner, detta leder till en sämre validitet (Patel och Davidsson 2003, 105). Detta undvek vi under våra observationer då vi endast skrev ner löpande anteckningar av händelseförloppet. Detta gäller även intervjuerna då vi även där endast spelade in det som

förskolläraren berättade och sedan transkriberades det inspelade materialet. Därför blir vår studie tillförlitlig då vi lagt våra egna åsikter åt sidan.

7.6 Metodanalys

När vi bearbetade observationerna och intervjuerna började vi med att renskriva allt insamlat material och sedan sorterade vi materialet från sådant som var relevant och inte för vår studie. Materialet kategoriseras utifrån de teman som materialet tillhörde, de teman som intervjuerna och observationerna kategoriseras i var hur förskollärarna ansåg hur de själva bemötte barnen i förhållande till förskolans nya läroplan. Vi diskuterade, jämförde och plockade ut likheter och skillnader i det insamlade materialet. Vi bearbetade sedan materialet med den nya läroplanen, tidigare forskning samt relevanta teorier. Teorierna var den sociokulturella teorin samt den feministiska poststrukturalistiska teorin. När vi analyserade vårt material utgick vi från Kvaless och Brinkmanns (2014, 247) modell som kallas för meningskoncentrering. Denna modell grundar sig vanligtvis på kodning och medför till en kortare sammanfattning av den intervjuade personens uttalanden. Efter att ha läst igenom transkriberingen av intervjuerna valde vi ut längre enhetliga citat ut ur transkriberingarna, detta kallas för meningsenheter.

8. Etiska aspekter

I kapitlet nedan beskrivs de lagar och regler som vi förhållit oss till under studien samt efter studiens genomförande.

Eftersom vi använder oss av observation och intervju som metod är det nödvändigt att vi utgår från de etiska aspekterna. Björkdahl Ordell (2007, 26) refererar till Vetenskapsrådet (2002) som har fyra huvudkrav som ska följas vid utförande av forskning. Det första kravet är informationskravet och det betonar att information ska komma ut till förskollärarna i verksamheten. Vi ska informera dem om att observationer kommer ske samt att det ska klargöras att förskollärarna själva bestämmer om de vill delta i observationerna eller inte. De ska även få information kring att de kan avbryta sin medverkan när som helst utan någon som helst förklaring. Det ska också informeras om att inget ansikte, namn eller plats kommer att visas eller nämnas när dessa observationer behandlas och redovisas i vår studie (Björkdahl Ordell 2007, 26 och Vetenskapsrådet 2017, 15 och GDPR 2018: 14). Då förhåller vi oss samtidigt till GDPR förordningar där personernas identitet skyddas (GDPR 2018: 1).

Det andra kravet kallas för samtyckeskravet och det innebär att alla deltagande förskollärare ger sitt samtycke till att bli observerade samt intervjuade (GDPR 2018: 6.1).

Eftersom de deltagande förskollärarna kommer att vara helt anonyma uppfylls även det tredje kravet som heter konfidentialitetskravet. Att ingen individ kommer kunna kännas igen när observationerna och intervjuerna redovisas (Björkdahl Ordell 2007, 27 och Vetenskapsrådet 2017, 41). Det fjärde och sista etiska kravet heter nyttjandekravet och det innebär att dessa observationer endast kommer att användas i forskningssyfte (Björkdahl Ordell 2007, 27 och Vetenskapsrådet 2017, 40). Alla dessa krav beaktar vi genom att formulera ett informationsbrev som skickas ut till samtliga berörda förskollärare. Förskollärarna får därefter basera sitt beslut om sin medverkan i vår studie (GDPR 2018: 14). Vi har även granskat en checklista som rör GDPR. Denna checklista påvisar vad vi som utför studien måste ta hänsyn till när det gäller personuppgifter. Genom att checka av denna lista kan vi vara säkra på att vi i vår studie inte bryter mot GDPR:s regler. Vi arbetar inte med några personuppgifter alls i studien, vi kommer inte att observera några barn och då följer vi även GDPR (2018: 11) där de konstaterar att artiklarna 15-20 inte gäller. Vilket medför att vi inte behöver göra en etikprövning för att genomföra studien. Vi valde att analysera förskollärare, inte barn, vilket medförde att en etikprövning inte var nödvändig.

9. Presentation av observationer och intervjuer

Under detta kapitel redovisas resultatet av observationerna och intervjuerna med uppdelade avsnitt av förskollärarna samt de utvalda situationerna.

Observation av förskollärare 1

Påklädning 1

Förskolläraren ställer fram ett par skor åt en pojke och ber honom ta på sig dem. Förskolläraren märker att pojken inte får i foten i ena skon och hen hjälper honom att få i båda fötterna i skorna. När båda fötterna är i skorna ber förskolläraren pojken om en high five och ger pojken beröm för att han fick på sig skorna. Förskolläraren går nu till en annan pojke och gestaltar åt honom att han ska hämta sin jacka. När gestalterna inte får något gensvar plockar förskolläraren fram jackan och tar på den på pojken och knäpper även jackan åt honom. Förskolläraren ber en flicka att hon ska hämta och ta på sin mössa.

Avklädning

Förskolläraren hjälper en gråtande flicka att klä av alla ytterkläder och hänger sedan upp flickans kläder på en krok. Förskolläraren hjälper sedan en annan flicka att ta av skorna.

Påklädning 2

Förskolläraren hämtar och håller upp en jacka till en pojke så han kan ta på sig den.

Sedan ber förskolläraren alla barn gå till skorna för att ta på sig dem. Förskolläraren tar emot en jacka som är ut och in av en pojke, förskolläraren vänder pojkens jacka åt rätt håll och ger tillbaka jackan till pojken. När förskolläraren gör detta uppmärksammar hen en flicka som skriker, förskolläraren säger till flickan att hon får vänta innan hon får hjälp. Den skrikande flickan får hjälp efter en stund med att klä på sig jacka, mössan samt skor. Förskolläraren säger åt en flicka att klä på sig själv, men förskolläraren märker att denna flicka springer till en annan pedagog och får hjälp där istället. Förskolläraren uttrycker då att flickan skulle testa att klä på sig själv.

Måltid

Vid måltidssituationen sitter en förskollärare, fyra pojkar och en flicka vid bordet.

Förskolläraren börjar med att fråga alla barnen vid bordet vad de vill dricka och håller sedan upp antingen mjölk eller vatten. Sedan frågar förskolläraren om pojke 1 vill ha ris och ställer skålen med ris framför pojkens tallrik. Maten skickas runt bordet och förskolläraren säger "varsågod" och alla barnen får ta av det de vill ha själva. Förskolläraren hjälper en flicka att lägga upp mat på tallriken och hjälper sedan pojke 2 med att skära en pannkaka. Förskolläraren frågar om pojke 3 vill ha mer mat och lägger sedan upp en till portion på tallriken åt honom. Sedan frågar förskolläraren pojke 4 vill ha något mer att dricka och frågar om han vill hälla upp vatten själv. När barnen har ätit klart tar pedagogen alla barns tallrikar och går med dem till disken.

Intervju med förskollärare 1

Förskolläraren berättar att kollegorna på förskolan har för några år sedan gått kursen "På lika villkor", men att hen inte hann delta i den kursen. Förskolläraren poängterar att ämnet "på lika villkor" är något pedagogerna ständigt tar upp på sina APT – möten. En gång per termin brukar pedagogerna även observera hur de arbetar med *genus*. Till exempel observerar pedagogerna hur miljön är utformad, vad barnen erbjuds och vad barnen leker med. Förskolläraren poängterar att detta är ett dagligt tänk de har på avdelningen.

Pedagogerna har även filmat varandra för att få bemötandet synligt och resultatet av detta blev att pedagogerna bemötte barnen olika baserat på vilket kön barnet i fråga hade. Förskolläraren tycker alla *pedagoger* på förskolan generellt har blivit mycket bättre inom genusfrågor under de senaste åren just för att de gått denna kurs. Förskolläraren poängterar:

Vi vill bemöta barnen på lika villkor och att vi tänker på det aktivt, dock händer det tyvärr att vi inte gör det [Förskollärare 1].

Orsaker till detta menar förskolläraren är bland annat dagsrytm, stress och personalbrist. Förskolläraren tror det pedagogiska arbetet vid måltids samt på- och avklädningssituationerna kan glömmas bort på grund av dessa faktorer. Konsekvenser av dessa stressiga tillfällen blir att förskolläraren tar snabba beslut som kanske inte är de bästa i det långa loppet, men dessa beslut ansågs som nödvändiga just då. Förskolläraren påpekar också att hen tror barnen får med sig väldigt mycket hemifrån. Hen menar att om barnen alltid får hjälp på med kläderna hemma är det inte konstigt att det beteendet blir vanligt i förskolan. Förskolläraren berättar:

Vi har både pojkar och flickor på förskolan som är duktiga på att klä på sig själva, men vi har även barn som behöver mer stöttning [Förskollärare 1].

Förskolläraren menar att det inte alltid har med kön att göra utan det baserar sig mycket i vad barnen har med sig hemifrån. Generellt märker förskolläraren att barnen får med sig värderingar gällande *genus* hemifrån då hen mött föräldrar som inte vill att deras pojke ska få klä ut sig i ”flickkläder”. Det har även hänt att föräldrar sagt ”Hej lilla flickan” till en pojke som befinner sig på förskolan eftersom pojken i fråga har långt hår. Därför är pedagogerna väldigt noggranna med att påpeka för föräldrarna att i hemmet gör de som de vill, men på förskolan utgår pedagogerna från läroplanen som de är skyldiga att följa. Därför menar förskolläraren att pojkar får klä sig i flickkläder eftersom alla barn ska få samma möjligheter i förskolans verksamhet. Detta har förskollärarna påpekat till föräldrarna på bland annat utvecklingssamtalen. Förskolläraren tror att barnens identitetsskapande kan stärkas eller försvagas baserat på hens bemötande. Förskolläraren tror även det pedagogerna säger och gör kan sära barnen mer än vad vi tror. Därför tror förskolläraren på att lyfta alla barn oavsett ålder, kön och etnicitet.

Observation av förskollärare 2

Påklädning

Förskolläraren står mestadels i hallen och ger barnen direktiv kring vad de ska ta på sig och hur de ska göra det. Förskolläraren hjälper barnen endast med att ta på dem skorna genom att hålla i ett skohorn i barnens skor eller om det är en jacka som är åt fel håll. Förskolläraren ber en pojke att vända hans jacka rätt då den är ut och in. Förskolläraren hjälper en annan pojke som har en trasig hängare på sin jacka. Först ger förskolläraren direktiv om hur pojken ska göra, sedan observerar förskolläraren pojken och när förskolläraren märker att pojken inte lyckas, hjälper förskolläraren honom med att hänga upp jackan på kroken.

Förskolläraren säger till en flicka att hon måste gå till sin plats och ta fram tröja, jacka, mössa, vantar och skor. Efter en stund påpekar förskolläraren att flickan måste stänga sin jacka. Efter en stund förklarar förskolläraren för en pojke att han inte behöver ta på sig overallen helt och hållet utan det räcker med att han går ”pingvin”. Förskolläraren hjälper sedan pojken att sätta på overallen så han kan gå ”pingvin”.

Avklädning

Förskolläraren ber alla barnen att ta av sig skorna och ger uppmuntran till en flicka att försöka själv, men efter en liten stund hjälper förskolläraren flickan ändå. En annan flicka får instruktioner om att ta av sig strumporna. Sedan sätter sig förskolläraren och väntar på barnen under tiden de byter om till idrottskläder.

Måltid

Vid måltidssituationen sitter en förskollärare, tre pojkar samt två flickor vid bordet. Förskolläraren hjälper en flicka att skära sin mat. Sedan säger förskolläraren åt en pojke som ropar rakt ut att han ska sluta och fokusera på att äta upp sin mat. Förskolläraren ber sedan resten av barnen vid bordet att även de ska fokusera på att äta upp sin mat.

Intervju med förskollärare 2

Förskolläraren berättar att pedagogerna vill att alla barn på avdelningen ska få samma förutsättningar till utveckling oavsett kön. Ett exempel på detta är att de på avdelningen erbjuder aktiviteter i den dagliga verksamheten och de uppmuntrar alla barn, oavsett kön, att delta. Generellt tror denna förskollärare att hen inte riktigt tänker på om det är en pojke eller en flicka som hen bemöter. Förskolläraren uttrycker det i följande citat.

Jag vill att alla barn, oavsett kön, ska få vara sig själva samt få utveckla sin identitet och känna sig trygga i denna utveckling. [Förskollärare 2]

Förskolläraren tar upp att de arbetar mycket med miljön, att den ska vara så inbjudande som möjligt. Ett exempel hen tar upp är att på avdelningens dockvrå finns det möjligheter till att klä ut sig till vad barnen vill. Alltså att det finns könsstereotypiska utklädnader som alla barn får ta del av. Ett annat exempel är att pedagogerna på avdelningen har köpt in legofigurer med olika yrkeskategorier samt rosa legobitar för att locka flickorna till konstruktionsrummet. De har även fått in många nya böcker som är normbrytande, till exempel att prinsessor kan vara starka och självständiga eller att pojkar kan vara ledsna med mera.

Vi i denna kommun har fått gå en utbildning som hette "På lika villkor". Under denna utbildning fick vi uppgifter att genomföra under året som skulle utföras. [Förskollärare 2]

När pedagogerna utför dessa uppgifter märkte de att de bemöter flickor och pojkar olika i bland annat hallen. Specifikt vid påklädningen märkte pedagogerna att de hjälpte pojkarna mer än flickorna. Förskolläraren menar att tack vare denna utbildning har de verkligen fått en annan insikt i hur hen bemöter barnen i förskolans verksamhet. Detta har medfört att förskolläraren vill bemöta barnen på lika villkor och har det i bakhuvudet hela tiden. Vid måltiden tycker förskolläraren att barnen är duktiga på att ta mat på egen hand eftersom barnen är äldre. Förskolläraren anser att både måltid samt på - och avklädningsituationer är undervisningsaktiviteter och att pedagogerna bör ta till vara på dem för att barnen ska få möjligheter till utveckling.

Det finns barn på vår avdelning där föräldrarna klär på barnen varje gång de ska ut eftersom deras kultur fungerar så. [Förskollärare 2]

Just därför poängterar förskolläraren påklädningsituationen som en lärandesituation då dessa barn verkligen får lära sig massor. Förskolläraren tror även att hens bemötande kan stärka eller försvaga barnens identitetsskapande. Förskolläraren vet att hen har en stor påverkan på barnen och deras utveckling.

Observation av förskollärare 3

Avklädning

Förskolläraren hjälper en pojke att ta av honom skorna medan förskolläraren säger åt en flicka att hon ska ta av sina skor och ställa dem på rätt plats. Förskolläraren går sedan och tar av sina ytterkläder.

Måltid

Vid måltidssituationen sitter en förskollärare, två pojkar och fyra flickor vid bordet.

Förskolläraren säger åt flicka 1 att hon måste skära maten, sedan skär förskolläraren sin egen mat och börjat äta. Lite senare vid måltiden säger förskolläraren att flicka 2 måste äta upp sin mat. Sedan frågar förskolläraren om pojke 1 är mätt och hen säger att det var bra att han var mätt och att han inte behöver äta upp resten av maten som ligger kvar på tallriken.

Pojke 2 har ätit klart och får gå iväg med sin tallrik, men han får direktiv att han ska komma tillbaka och sätta sig igen. Förskolläraren möter motstånd och ger förslaget att pojke 2 ska sätta sig på stolen bredvid, vid samma tillfälle påpekar förskolläraren hur flicka 1 sitter på sin stol och vill att hon ska sätta sig ordentligt. När måltiden börjar lida mot sitt slut säger förskolläraren åt flicka 1 och pojke 2 att de måste vänta på deras bordskamrater innan de får gå och om de vill stå vid stolen så får de göra det, men bara om de står stilla som statyer.

Intervju med förskollärare 3

Förskolläraren berättar att de på avdelningen har gått en utbildning som hjälpt dem i deras arbete gällande jämställdhet.

All personal på förskolan har gått en kurs som heter "På lika villkor". Vi använder oss utav ett dokument som vi går igenom olika frågor kring förskolans miljö och förhållningssätt. [Förskollärare 3]

Detta gör pedagogerna upprepade gånger genom att bland annat använda sig utav ett årshjul där det är planerat vad de ska titta på vid olika tillfällen och ur olika synvinklar. När pedagogerna tittar på miljön kontrollerar de ifall miljön passar bra till både pojkar och flickor. Pedagogerna har observerat varandra genom att filma varandra och därefter tittat igenom videorna. Detta gjorde de för att få sitt förhållningssätt synligt. Förskolläraren menar även att efter ett tag kan de tappa sitt förhållningssätt och att de kan bli hemmablinda. Nu var det ett tag sedan de filmade varandra på avdelningen.

Förskolläraren är inte riktigt säker på om hen bemöter flickor och pojkar olika, hen menar att det kan finnas en risk att hen gör det. Men att hen samtidigt inte tycker att hen bemöter pojkar och flickor olika, utan att hen bemöter individen. Förskolläraren är fullkomligt medveten om att det finns tidigare forskning som visat att förskollärare har gett pojkar mer kommandon än instruktioner i olika tillfällen. Förskolläraren vill bemöta alla barn lika och förskolläraren tänker på hur hen pratar med barnen och hen försöker föra en dialog med både pojkar och flickor.

Jag bemöter barnet oavsett vilket kön barnet har, men jag hoppas att jag inte hjälper pojkarna mer vid måltiden än flickorna. Våra barn är generellt duktiga på avdelningen, de sköter det mesta själva. Men såklart finns det både pojkar och flickor som är i behov av hjälp. [Förskollärare 3]

Vid påklädningssituationerna tycker förskolläraren att hen hjälper de barn som behöver hjälp och att det inte spelar någon roll om det är en pojke eller flicka. Pedagogerna har oftast en plan när det gäller påklädningen, att de barn som är eller kan vara lite mer livliga blir uppdelade och/eller får gå ut först så det blir lugnt vid påklädningen. Förskolläraren tror att barns identitetsskapande kan stärkas eller försvagas baserat på hur hen bemöter barnet i fråga. Sedan berättar förskolläraren om en situation där hen läst en bok för ett barn, boken handlade om en pojke som ville ha en glittrig klänning på sig. Förskolläraren hade frågat barnet om det var okej om pojken i boken hade en glittrig klänning på sig, det tyckte barnet var självklart. Med detta menar förskolläraren att hen tror det normativa tänket är på väg att försvinna, hos barnen är detta inte längre annorlunda. Samtidigt tror förskolläraren att det är lätt hänt att könstillhörighet kan stärkas och försvagas vid olika tillfällen.

Förskolläraren tror att förskolan är bra på att motarbeta traditionella könsnormer och att dessa åsikter kring traditionella könsnormer i sådana fall kan komma hemifrån. Pedagogerna brukar meddela föräldrarna om hur de arbetar kring könsnormer på avdelningen, samt att de informerar om trygghetsplanen pedagogerna använder sig av och som föräldrarna får ta del av. Förskolläraren påpekar att de inte försöker omvandla pojkar till flickor och flickor till pojkar, utan att barnen får vara den de är. Sedan berättar förskolläraren att hen har blivit bemött av pappor som varit oroliga över att förskolan ska forma om deras söner. Då poängterar förskolläraren att det inte är relevant utan att barnen ska få göra det dem känner för.

Observation av förskollärare 4

Påklädning

Förskolläraren plockar fram barnens kläder och lägger ut dem på golvet i ateljén.

Förskolläraren hjälper flicka 1 med att klä på sig en tjockare tröja, men avbryter för att hjälpa en pojke som inte bad om hjälp för att klä på honom en tröja. När förskolläraren har klätt på tröjan på pojken vänder hen sig om och berömmar flickan, för att hon har klätt på sig den tjocka tröjan som förskolläraren tidigare klädde på flickan. Sedan lägger förskolläraren flickans overall på golvet och ber flickan att hoppa i den och ger instruktioner om hur hon ska göra. Förskolläraren vänder sig sedan om och fortsätter klä på pojken overallen och ger honom beröm. Sedan vänder sig förskolläraren sig om och hjälper samma flicka med att knäppa overallen. Flickan får sedan nya instruktioner om att ta på sig sina skor. Sedan vänder sig förskolläraren mot pojken och ber honom att hämta skorna och säger att han får hjälp om han gör det. Sedan får han instruktioner om att ta på sig skorna. Under tiden går förskolläraren fram till en annan flicka och hjälper henne med att knäppa jackan, sedan vänder hen sig om och märker att pojken fått på sig en sko och ger honom beröm. Förskolläraren hjälper sedan pojken på med den andra skon.

Måltid

Vid måltidssituationen sitter en förskollärare, en förskollärarstudent, tre flickor och två pojkar vid bordet. Förskolläraren börjar med att fråga pojke 1 om han vill ta maten själv. Förskolläraren tar sedan ytterligare en slev och hjälper pojke 1 att lägga maten på tallriken. Sedan frågar förskolläraren om pojke 1 vill ha potatis. Förskolläraren frågar pojken upprepande gånger om han vill ha potatis i början av måltiden. Efter en stund skickar förskolläraren runt maten till resten av barnen vid bordet och uppmuntrar dem att ta mat själva. Förskolläraren ger instruktioner till pojke 1 hur man delar maten, sedan delar förskolläraren maten åt pojke 1 och frågar återigen om han vill ha potatis. Förskolläraren frågar pojke 1 om han vill ha sallad, sedan ställer hen salladsskålen framför flicka 1 och säger "varsågod" och uppmuntrar flicka 1 att ta sallad själv. Förskolläraren frågar sedan flicka 1 "Du vill inte ha någon sås va?". Förskolläraren ger pojke 2 beröm för att han har skurit maten själv. Sedan uppmuntrar förskolläraren flicka 1 att dela maten själv, att också skära sin mat själv. Förskolläraren ställer fram en brödkorg framför flicka 1 och säger "varsågod". Förskolläraren ställer tillbaka brödkorgen mitt på bordet och ger flicka 1 en kniv med smör på och uppmuntrar flicka 1 att bre själv. Efter en stund ber förskolläraren flicka 1 att skynda sig med smörkniven för att pojke 1 väntar på att få använda den. Förskolläraren

får kniven och tar nytt smör och sedan hjälper hen pojke 1 att bre smörgåsen. När pojke 1 får sin andra smörgås ber förskolläraren pojken smörgås utan att uppmuntra honom till att göra det själv eller att han ber om hjälp. Pojke 2 vid bordet får en smörgås av förskolläraren och han får bre sin smörgås själv. Pojke 1 får ta mer mat istället för en till smörgås då förskolläraren bestämmer att han får äta mer mat om han är hungrig och inte äta bara smörgåsar. Pojke 1 får sedan maten serverad av förskolläraren. Flicka 3 vid bordet har endast blivit tillfrågad om hon ville ha mjölk under måltidssituationen, annars har förskolläraren inte pratat med flickan under hela måltiden.

Intervju med förskollärare 4

På förskolan försöker arbetslaget inte göra någon skillnad mellan pojkar och flickor. Pedagogerna försöker fokusera på att bemöta barnen lika och de försöker säga samma saker till både pojkar och flickor när det bland annat gäller kläder. De låter barnen få vara sig själva och de får leka med det som barnen känner för att leka med, till exempel om en pojke leker med dockor får han göra det. Pedagogerna brukar observera miljön på förskolan och reflektera över vad rummet erbjuder barnen och sedan fundera kring de citerade frågorna.

Vem använder rummet mest? Är det pojkar eller flickor? Hur gör vi så att både pojkar och flickor känner att de kan befinna sig i rummet? [Förskollärare 4]

Förskolläraren vill bemöta barnen lika oavsett om det är en pojke eller flicka, men hen tror att det finns en risk med att hen ändå bemöter flickor och pojkar olika. Ett exempel på detta är att hen eventuellt pratar mjukare med flickor och lite tuffare med pojkar, även om hen inte ska göra det. Förskolläraren brukar upptäcka vid måltidssituationerna att hen hjälper pojkarna mer än flickorna. Vid dessa tillfällen brukar förskolläraren försöka tänka på att hen ska bemöta pojkarna lika som flickorna. På förskolan försöker pedagogerna se till att barnen får klä på sig i lugn och ro och därför delar de upp barnen i olika grupper. När avdelningen har gjort detta har förskolläraren upptäckt att pojkarna behöver mer hjälp än flickorna vid påklädningen och förskolläraren kan inte svara på varför det blir så.

Förskolläraren tror att barns identitetsskapande kan försvagas eller stärkas beroende på hur hen bemöter barnet i fråga. Hen tänker att det är vi *pedagoger* som stämplar vad som är tillåtet. Till exempel att det är pojkar som ska ha blå färg och tjejer rosa, att redan när barnen

är spädbarn blir de färgkodade. Förskolläraren berättar om en situation som uppstått under den tid som hen har arbetat som förskollärare.

Det var en pojke som ville leka mamma, pappa, barn och pojken ville vara mamma och därmed hade på sig en blommig skjorta samt ett par högklackade skor. När pojken lekte kom pojkens pappa för att hämta honom och pappan blev vansinnig när han upptäckte att hans son hade på sig dessa kläder. Förskolläraren hade försökt förklara för pappan att pojken endast lekte och att han ville vara mamma. Pappan hade då svarat "nej, inte min son heller!" sedan hade pappan tagit av pojken alla kläder och tagit med honom hem. [Förskollärare 4]

Detta är något som förskolläraren aldrig glömmer. Förskolläraren berättar att information om läroplanen finns på barnens lärloggar som föräldrarna kan läsa för att se deras arbete med *genus* i förskolan och att pedagogerna skriver där att barnen ska vara självsäkra i sin egen identitet. Förskolläraren är tyvärr inte säker på om föräldrarna läser detta.

9.1 Sammanfattning av observationerna och intervjuerna

Förskollärare 1 bemöter barnen till allra största del på lika villkor. Det enda vi kunde observera på denna förskollärare var att hen gav beröm till en pojke som fått hjälp på med skorna, vilket kan tolkas på olika vis. Förskollärare 1 uttryckte i sin intervju att hen är väldigt medveten kring jämställdhet och att arbetslaget strävar efter att arbeta jämställt. Förskolläraren poängterar dock att det finns många faktorer som kan bidra till att de tappar det pedagogiska arbetet gällande jämställdhet.

Förskollärare 2 är närvarande och hjälper barnen genom att dirigera barnen, detta medför att barnen får möjlighet att prova själva innan de får hjälp oavsett om det var en pojke eller flicka. Det nämnde även förskolläraren i sin intervju att hon tyckte att det var viktigt.

Förskollärare 3 visar i intervjuerna att hen är medveten om vad forskningen säger angående jämställdheten mellan pojkar och flickor i förskolan. Förskolläraren är också medveten att hens bemötande av barn är viktigt och att det påverkar deras självbild. Men i observationen kunde vi se att hen hjälpte en pojke med att ta av skorna, medan hen gav direktiv till en flicka att hon skulle ta av sig skorna.

Förskollärare 4 visar också i intervjuerna att hen är insatt i hur arbetslagets bemötande av pojkar och flickor bör vara samt hur det påverkar barnets självbild. Förskolläraren svarar att hen vill bemöta alla barn lika oavsett kön, men att det kan finnas tillfällen då hen inte gör det. Förskolläraren tar upp ett exempel vid måltiderna att hen kan upptäcka att hen hjälper pojkarna mer, detta kunde även observeras. Förskolläraren berättar i intervjun att hen sett att pojkarna behöver mer hjälp vid påklädningen, vilket vi också sett vid observationerna att förskolläraren hjälpte en pojke mer vid påklädningen.

10. Resultat och Analys

Under följande kapitel avser vi att besvara studiens frågeställningar:

- Hur bemöter förskollärare flickor och pojkar i vardagliga situationer i förskolans verksamhet?
- Hur uppfattar förskollärare att de bemöter flickor och pojkar i vardagliga situationer i förskolans verksamhet?

Resultatet analyseras med stöd av de två teorierna som vi valt för analys; *Sociokulturell teori* samt *Feministisk poststrukturalistisk teori*. Kapitlet är indelat i avsnitt efter dessa teorier.

10.1 Sociokulturell teori

Jag ser ju dessa situationer som att de är en undervisningsaktivitet också. Det är viktigt att vi pratar med barnen. [Förskollärare 2]

Föregående citat kommer ifrån intervjun med förskollärare 2. I den sociokulturella teorin sker lärandet i sociala sammanhang, i detta fall mellan förskolläraren och barnen. Inom den sociokulturella teorin poängteras också vikten av kommunikation mellan den som lär ut och den som lär (Nilholm 2016, 55). Under observationerna av förskollärare 2 var hen väldigt närvarande och hjälpte barnen genom att ge direktiv så de fick möjligheten att prova på själva innan de fick hjälp om det behövdes. Nedan beskrivs en observation.

Förskolläraren står mestadels i hallen och ger barnen direktiv kring vad de ska ta på sig och hur de ska göra det. Förskolläraren hjälper en annan pojke som har en trasig hängare på sin jacka. Först ger förskolläraren direktiv om hur pojken ska göra, sedan observerar förskolläraren pojken och när förskolläraren märker att pojken inte lyckas, hjälper förskolläraren honom med att hänga upp jackan på kroken [Förskollärare 2].

Det skedde alltså ett lärande för barnen då kommunikation och interaktion användes av förskolläraren (Vygotskij 1962, refererad i Nilholm 2016, 55, 81). Den sociokulturella teorin behandlar även den *proximala utvecklingszonen* som menar att barnet hamnar i den *proximala utvecklingszonen* när barnet befinner sig i en process av lärande (Säljö 2010, 191). Barnen fick möjlighet till utveckling då de utmanades i sin *proximala utvecklingszon* då förskolläraren i första hand gav dem direktiv istället för att ge dem hjälp på en gång. Eidevald (2009, 136) hävdar att förskollärare ska kunna bedöma barns mognadsnivå för att kunna besluta hur mycket hjälp barnet i fråga behöver. Förskollärare 2 uppfattas ha en god bedömning gällande barnens mognadsnivå då hen inte gör allt åt barnen utan de själva fått testat på innan. Denna förskollärare gav direktiv både till pojkar och flickor vid behov och gjorde ingen skillnad i sitt bemötande baserat på barnens kön.

Under observationerna uppmärksammades det att förskollärare 1 och 4 vid varsitt tillfälle gav pojkar beröm för att de har fått på sig sina ytterkläder, fastän pojkarna fick hjälp av förskollärarna med detta. Ur den sociokulturella teorin sker lärande genom den sociala interaktionen samt genom kommunikation (Vygotskij 1962, refererad i Nilholm 2016, 81, 55). I dessa observationer sker inget utveckling hos pojkarna då förskollärarna hjälpte dessa pojkar utan att kommunicera med dem samt att den enda sociala interaktionen som skedde var när förskollärarna hjälpte barnen på med kläderna. Inom den sociokulturella teorin menas det att barnet hamnar i den *proximala utvecklingszonen* när barnet befinner sig i en process av lärande (Säljö 2010, 191). För att utveckling ska ske i det sociala samspelet och även över barns *proximala utvecklingszon* behöver de bli utmanade (Säljö 2010, 191). Om barnen, i detta fall pojkarna, ständigt får hjälp av förskollärarna kommer de forma sig efter de villkor som förskolans verksamhet erbjuder (Nordin-Hultman 2004, 23). Pojkarna i dessa observationer får alltså inte samma möjligheter till utveckling då det inte sker en utveckling i den sociala interaktionen då förskollärarna helt enkelt inte erbjuder det.

Jag har upptäckt att jag ibland hjälper pojkarna mer under måltidssituationerna, men när jag upptäcker att jag gör detta så ändrar jag mig. [Förskollärare 4]

Ur den sociokulturella teorin sker lärande genom den sociala interaktionen samt genom kommunikation (Vygotskij 1962, refererad i Nilholm 2016, 81, 55). Eidevald (2009, 136) menar att om förskollärarna hjälper barnen i för stor utsträckning kan det problematisera

barnens utveckling. Vilket kan kopplas till när förskollärarna hjälper pojkarna mer än flickorna just för att pojkar är pojkar och förskollärarna antar att de är efter i mognadsnivån.

Under måltidsobservationen lade förskollärare 4 mestadels sitt fokus på att hjälpa en pojke som satt bredvid. Förskolläraren hjälper denna pojke mycket överlag med bland annat att lägga upp mat på pojkens tallrik, brer en smörgås åt honom och skär hans mat. Vilket förskolläraren inte gjorde med resterande barn vid bordet. Förskolläraren tilltalade inte en flicka under hela måltidssituationen. Om vi ser dessa observationer ur den sociokulturella teorin sker även här ingen utveckling hos pojken, då den sociala interaktionen endast bestod av att förskolläraren gav pojken hjälp utan direktiv (Säljö 2010, 184, 190, 191). Pojken får inte samma möjlighet till utveckling som de resterande barnen vid bordet då de andra barnen får möjlighet till att vara självständiga. Odenbring (2010, 29) kom fram till att förskolans vardag skapar situationer där de könsnormerna antingen ifrågasätts eller upprätthålls. Det blir då tydligt att förskolläraren upprätthåller könsnormer då hen hjälper pojken mycket under måltidssituationen.

Vi kunde även observera att förskolläraren hjälpte pojkar mer vid påklädning. En observation vi gjorde beskrivs i kommande citat.

Sedan lägger förskolläraren flickans overall på golvet och ber flickan att hoppa i den och ger instruktioner om hur hon ska göra. Förskolläraren vänder sig sedan om och fortsätter klä på pojken overallen och ger honom beröm. [Förskollärare 4]

Förskolläraren slutade vid ett tillfälle att hjälpa en flicka för att hjälpa en pojke. Hen observerade också att en pojke fått på sig en sko och ger honom beröm för det, men hjälper honom på med den andra skon. Säljö (2014, 59) poängterar även att den sociala interaktionen är viktig för barns problemlösande. Eftersom pojkarna fick hjälp av förskolläraren utan att få prova på själva först får de inte utveckla sitt problemlösande. Pojkarna utmanas heller inte i sin *proximala utvecklingszon* och stannar därför i sitt lärande (Vygotskij 1962, refererad i Nilholm 2016, 81 och Säljö 2010, 191). Ser vi dessa situationer ur ett genusperspektiv kan det uppfattas som att flickorna i observationerna förväntas klara sig själva medan pojkarna inte förväntas klara sig på egen hand (Eidevald 2009, 182). Flickorna får dessutom större möjlighet till självständighet vilket i sin tur utmanar och utvecklar deras problemlösning när

det gäller bland annat påklädning (Säljö 2014, 59). Allt detta baserat på hur förskolläraren bemöter barnen baserat på vilken kön barnen har.

I läroplanen står det att förskolan ska vara angelägen om alla barns utveckling samt lärande och att pedagoger ska arbeta för en jämställd förskola (Skolverket 2018, 5). Om förskollärarna inte gör sig medvetna om barnens kön i det här fallet, kan det hända att pojkarna inte får samma möjlighet som flickorna att hamna i den *proximala utvecklingszonen* (Säljö 2014, 59, 191).

Vid en måltidsobservation hörde vi förskollärare 3 säga till en flicka:

Är du mätt? Nej det tror jag inte, ät upp din mat nu. [Förskollärare 3]

Direkt efter säger förskolläraren till en pojke:

Är du mätt? Vad bra, du behöver inte äta upp det som är kvar på tallriken. Du kan lämna tallriken och gå ut i hallen och vänta på oss. [Förskollärare 3]

Förskolläraren säger senare åt samma flicka:

Gå och lämna tallriken men kom tillbaka hit till bordet och vänta på dina kompisar som fortfarande äter. [Förskollärare 3]

Uttryck som dessa, sett ur ett genusperspektiv, kan vara problematiska. Förskollärarens bemötande av pojken bidrar till att hans subjekt blir till ett "pojkgigt" beteende och dessutom stärks detta bland de resterande barnen vid bordet (Hellman 2010, 132). Den sociokulturella teorin anser att det är viktigt vad barn lär sig (Vygotskij 1962, refererad i Nilholm 2016, 81) och eftersom barn lär sig i sociala sammanhang kan dessa två barn lärt sig att pojken inte behövde göra samma sak som flickan. Vilket var att äta upp maten han tagit åt sig samt att han inte behövde vänta på de resterande barnen vid bordet. Denna förskollärare uttryckte i sin intervju att hen inte är säker på hur hen bemöter barnen beroende på barnets kön samt att hen tror det är lätt att bli hemmablind. Förskollärarens osäkerhet kring frågan blir tydlig i observationerna ovan.

10.2 Feministisk poststrukturalistisk teori

Förskollärare 2 säger i sin intervju att de på avdelningen vill att miljön ska vara både “pojkgig” respektive “flickig” för att bjuda in till lek.

Vi har köpt in rosa lego till förskolan för att locka flickorna till konstruktionsrummet. [Förskollärare 2]

Enligt feministisk poststrukturalistisk teori bör *normer* kring hur kön skapas ifrågasättas (Eidevald 2009, 53-54). Att skapa en miljö baserat på barnens intresse är ett ypperligt tillfälle att bryta de rådande *normerna* och även utveckla sitt bemötande, vilket förskollärarna försöker fokusera på. Men när förskollärarna anpassar miljön genom att till exempel införskaffa rosa lego blir det mer att miljön skapas baserat på barnens kön och då sker en kategorisering av barnen (Månsson 2000 och Hägglund 1990, refererad i Eidevald 2009, 52). Det förväntas och tas för givet att flickor ska gilla färgen rosa (Odenbring 2010, 133). Då finns det risker att det blir en kategorisering av “flicklego” och “pojklego” på grund av förskollärarnas förhållningssätt. Detta i sin tur bidrar till att det bildas ett *symboliskt genus* för barnen eftersom förskolläraren anser att flickor ska gilla rosa och att det ska bli mer lockande för flickor att leka med lego (Wernersson 2010, 398). När förskollärarna köper in rosa lego för flickornas skull så bidrar förskollärarna till de gällande könsnormerna, vilket även var Odenbrings (2010, 170) resultat av sin studie. Nämligen att *pedagoger* kategoriserar barnen baserat på deras kön.

Den feministiska poststrukturalistiska teorin har intentioner att trotsa de rådande könsnormerna som bidrar till kategoriseringar av pojkar och flickor (Eidevald 2009, 53-54). Förskollärare 4 berättar att hen upptäckt att hen hjälper pojkarna mer vid måltidssituationen än flickorna, vilket vi såg under observationerna.

Förskolläraren ger instruktioner till pojke 1 hur man delar maten, sedan delar förskolläraren maten åt pojke 1 och frågar återigen om han vill ha potatis. Förskolläraren frågar pojke 1 om han vill ha sallad, sedan ställer hen salladsskålen framför flicka 1 och säger “varsågod” och uppmuntrar flicka 1 att ta sallad själv. [Förskollärare 4]

Det blir tydligt att förskolläraren kategoriserar barnen och det bidrar till att barnens olikheter framhävs (Månsson 2000 och Hägglund 1990, refererad i Eidevald 2009, 52). Förskolläraren berättar att hen skärper sig när det upptäcks att hen gör skillnader mellan barnen och att

förskolläraren försöker bryta sina egna könsnormer, genom att trotsa sig själv. Eidevald (2009, 53-54) skriver att feministisk poststrukturalistisk teori ifrågasätter *normer* som skapar föreställningar kring kön, vilket vi anser att förskollärare 4 gör genom att trotsa sina egna värderingar. Förskolläraren överskrider därför gränserna om vad som anses vara manligt och kvinnligt. Bara det att förskolläraren är medveten om att hens bemötande gentemot pojkar och flickor är olika, möjliggör för en utveckling hos förskolläraren. Något som förskollärare 4 uttryckt i sin intervju, att hen är medveten att hen oftast hjälper pojkar mer än flickor vid måltid och påklädningen.

Jag har upptäckt att pojkarna behöver mer hjälp än flickorna vid påklädning. Jag vet inte varför det är så. [Förskollärare 4]

Den feministiska poststrukturalistiska teorin vill bryta de rådande *normerna* som sedan bidrar till en kategorisering av pojkar och flickor (Eidevald 2009, 53-54). Det förskolläraren uttryckte i sin intervju blir en slags kategorisering då förskolläraren anser att pojkarna är i behov av mer stöd än flickorna vid påklädning. Förskollärarens åsikter kring detta bidrar till hens bemötande som i sin tur gör att pojkars och flickors olikheter synliggörs och blir mycket tydliga (Månsson och Hägglund 2010, 52).

Eidevald (2009, 136) skriver i sin avhandling att en förskollärare ska kunna avgöra hur mycket hjälp barnet i fråga ska få beroende på barnets mognadsnivå. Det framgick även i Eidevalds (2009, 131) resultat som visar att pojkar oftast får mer hjälp vid påklädning än flickor och det i sin tur påverkar pojkars utveckling. I den feministiska poststrukturalistiska teorin menar de att situationer som Eidevald (2009, 131) beskriver, sker kategoriseringar av barnen baserat på deras kön.

Vi observerade vid två tillfällen att förskollärarna 3 och 4 hjälpte pojkarna vid påklädningen, medan de gav flickorna direktiv om hur de skulle gå tillväga för att klä på sig. Förskollärarnas bemötande bidrar till att barnens *subjektskapande* formas till vad flickor och pojkar förväntas göra under situationerna. Flickorna bildar sitt *subjekt* som mer självständiga, medan pojkarna bildar sitt subjekt som är i behov av mer stöd (Hellman 2010, 132 och Nordin-Hultman 2004, 23). Förskollärarens bemötande bidrar till att barnen kategoriserar sig själva och skapar uppfattningar om vad som är "pojkgigt" respektive "flickigt" beteende. Ett eget *individuellt genus* och ett *symboliskt genus* skapas även i dessa

och liknande situationer (Hellman 2010, 132, Månsson 2000, Hägglund 1990, refererad i Eidevald 2009, 52 och Wernersson 2010, 298).

Hekman (1991, 52) skriver att det talade språket framställer olika uppfattningar om könsnormer. Enligt feministisk poststrukturalistisk teori uppfattas begreppen "pojke" och "flicka" som kontraster. Vid måltidssituationen observerades ett tillfälle där förskollärare 3 möter motstånd av en pojke.

Förskolläraren möter motstånd och ger förslaget att pojke 2 ska sätta sig på stolen bredvid, vid samma tillfälle påpekar förskolläraren hur flicka 1 sitter på sin stol och vill att hon ska sätta sig ordentligt.

Förskolläraren bemöter pojken genom att verbalt be honom sätta sig på stolen bredvid och direkt efter direktivet till pojken säger även förskolläraren åt en flicka att sätta sig ordentligt på sin stol. Pojken behövde inte sätta sig ordentligt på sin stol, men flickan skulle göra det direkt. När förskolläraren tillåter pojken att sätta sig på en annan stol och sedan säger till flickan om att hon måste sätta sig tillrätta på samma stol. Det blev en annorlunda behandling mellan könen då förskolläraren bemötte barnen olika både med tonläge och hur hen uttryckte sig. Förskolläraren ifrågasätter därför inte hur *normer* skapar föreställningar kring kön som Eidevald (2009, 53-54) skriver om.

11. Diskussion

I detta kapitel diskuterar vi resultatet utifrån den tidigare forskningen, vi diskuterar även vår metod. Uppsatsen avslutas med slutsats och förslag på fortsatt forskning.

11.1 Resultatdiskussion

I Hellman (2010, 132) och Nordin-Hultman (2004, 51-52) diskuterar de om barns *subjektskapande* och vad rummet och personerna i omgivningen gör med barnets identitet. Alla fyra förskollärarna berättade i intervjuerna att de tror deras bemötande av barnen har betydelse för deras identitetsskapande. Förskollärarna är samtidigt osäkra på hur de bemöter barnen vid på - och avklädning samt måltidssituationerna. Förskollärarnas osäkerhet kan påverka hur de följer den nya läroplanens mål. I den nya läroplanen står det att förskolan ska bemöta barnen på lika villkor, så barnen inte formas och skapar uppfattningar om vad som

är manligt och kvinnligt (Skolverket 2018, 7). Men det finns en vilja hos förskollärarna att de vill bemöta varje barn lika oavsett kön, men att vid olika situationer så kan det vara svårare för dem att tänka på att bemöta dem lika.

Vi anser att vissa förskollärare gav barnen bra direktiv vid påklädningssituationerna då barnen fick möjlighet att prova på själva. Om hjälp behövdes utöver direktiven erbjöds även det. Alla förskollärarna hjälpte alla barn, oavsett kön, vid behov. Förskollärarna verkar villiga att utveckla sina förhållningssätt och bemötande för att gynna barnens utveckling och lärande. En förskollärare uttryckte till och med att hon var medveten om att hennes förhållningssätt och bemötande bör bli bättre, vilket vi beundrar. Vi kan se en skillnad mellan den tidigare forskningen och de förskollärarna vi studerat. Vi ser att förskollärarna är mycket medvetna kring sitt bemötande av flickor och pojkar och vad det i sin tur kan bidra till. Vi kunde heller inte observera något extremfall som till exempel Odenbring (2010, 133) gjorde då hon observerade en pedagog som uttryckte att flickor bör gilla färgen rosa. Vi anser att de studerade förskollärarna kommit långt i utvecklingen och är medvetna kring vikten av jämställdhet.

Förskollärarna 1, 2 och 3 uttrycker i intervjuerna att de bemöter barnen som individer, inte baserat på barnets kön. Dessa förskollärare berättade även att de hjälper barnen i måltidssituationer samt på- och avklädningssituationer utifrån barnens utvecklingsnivå och ålder. Eftersom vi genom våra observationer kan konstatera att majoriteten av förskollärarna hjälpte barnen, oavsett kön, vid behov stämmer deras uttalanden. Om vi ser detta ur ett genusperspektiv kan vi problematisera att förskollärarna inte är medvetna om de hjälper ett kön mer eller mindre. Eftersom Odenbring (2010, 29) kommit fram till att förskolans vardag skapar situationer där de *normativa* könsnormerna antingen ifrågasätts eller upprätthålls anser vi att förskollärarna skulle behöva tänka på dessa situationer ur ett genusperspektiv. Det kan vara lämpligt då det kan bli synligt om barnen, flickor som pojkar, får möjligheter till utveckling. Eidevald (2009, 136) hävdar att förskollärare ska bedöma barns mognadsnivå för att besluta hur mycket hjälp barnet i fråga behöver. Om förskollärarna hjälper barnen i för stor utsträckning kan det skapa problem relaterat till barnens utveckling.

Förskollärarna fick själva sitt bemötande synligt genom de uppgifter de fick från "På lika villkor" kursen. Där uppmärksammades det att de hjälpte pojkar mer vid påklädning. Att göra ett beteende synligt kan i sin tur bidra till en förändring, som i detta fall gynnar barnens

utveckling och lärande. Därför bör förskollärarna göra sig medvetna om vilket kön barnet de arbetar med har (Eidevald 2009, 136). Om förskollärarna fortsätter bemöta barnen utan att ha deras kön i beaktande kan det hända att pojkarna hamnar efter i utvecklingen då forskning framhäver att det är pojkar som mestadels får hjälp (Eidevald 2009, 131).

Förskollärare 2 och 3 har gått utbildningen "På lika villkor", vi tror att det har stor påverkan på deras arbetssätt. Genom denna kurs har dessa två förskollärare fått uppgifter de ska genomföra för att synliggöra hur de förhåller sig gentemot barnen och om de ser någon skillnad i sitt bemötande mot flickor och pojkar. När de synliggjort sitt förhållningssätt samt bemötande kunde de möjliggöra en utveckling. Detta blev tydligt då förskollärare 2 berättade i sin intervju att de på avdelningen uppmärksammat att de hjälpte pojkar mer vid påklädningen. Denna förskollärare har därför utvecklat sitt arbetssätt för att bemöta barnen på lika villkor. Odenbring (2010, 167) kom även fram till att pedagoger kategoriserar barnen beroende på vilket kön barnet har, vilket vi inte anser förskollärare 2 göra eftersom hen är medveten kring sitt bemötande.

Genomgående i intervjuerna med förskollärarna uppmärksammade vi att de alla har ett gemensamt tänk gällande vårdnadshavares inflytande av åsikter kring *genus*, alltså vad som anses vara "pojktigt" eller "flickigt". Det framkom även att vårdnadshavares inflytande vid påklädning präglar barnen. Baserat på dessa erfarenheter upplever vi att förskollärarna är extra medvetna om sitt bemötande mot barnen. Anledningen till detta är att förskollärarna vill göra det tydligt för både barn och vårdnadshavare att i förskolans verksamhet följer pedagogerna läroplanen för förskolan och lägger under arbetstid sina privata åsikter och tankar åt sidan. Ett exempel på detta är under intervjun med förskollärare 2 då hen berättar att inom vissa kulturer hjälper vårdnadshavarna sina barn väldigt mycket vid påklädning och att dessa barn ofta står handfallna när de ska klä på sig på förskolan. Därför anser förskollärare 2 att hens bemötande är av stor vikt för barnen så att även de får möjlighet till utveckling.

Enligt den nya läroplanen (Skolverket 2018, 7) ska förskolan motverka begränsningar av barnets utveckling och lärande på grund av dess kön. Förskolläraren eller ett annat barn behöver vägleda barnet inom utvecklingszonen genom att bland annat ge förklaringar eller instruktioner för att en utveckling ska ske. När barnet hamnar i denna utvecklingszon är de som mest mottagliga för lärande vilket Säljö (2010, 191) påpekar.

11.2 Metoddiskussion

Observationerna kan ha påverkats av vår närvaro då pedagogerna möjligtvis agerade annorlunda än de brukar. Därför är det viktigt att vi inte lägger någon värdering i hur förskollärarna agerar utan endast observerar dem och förlitar oss på att de inte agerar annorlunda än i andra sammanhang. Vi var icke-deltagande observatörer då vi inte ville påverka situationerna och det i sin tur kan påverka resultatet vilket Franzen (2014, 62) understryker. Vi märkte att barnen kom fram till oss under observationerna och bad om hjälp av olika slag. Detta medförde att vi blev distraherade från observationerna, detta kan ha lett till att vi gått miste om eventuella händelser. Vi blev även vid ett tillfälle tillfrågade att hålla ett extra öga på barnen när den observerade förskolläraren gjorde annat. Även detta kan ha bidragit till att vi gått miste om eventuella observationer då vi inte kunde observera förskolläraren för hen befann sig ur kontext.

Det var ett bra beslut att vi båda utförde observationerna samtidigt då vi upptäckte olika händelser när observationerna genomfördes. Ostrukturerade anteckningar var ett bra arbetssätt vi använde oss av under observationerna då vi snabbt kunde skriva ner relevanta händelser. Detta har medfört att vi fick ett omfattande material som vi bearbetat.

Under intervjuerna var det viktigt att tänka på att förskolläraren ska känna sig trygg i situationen. Om förskolläraren inte känner sig trygg under intervjun kan det påverka vad hen svarar. Vid ett tillfälle förstod inte en förskollärare frågan som ställdes och därför omformulerades frågan tills hen förstod. Dock kan denna omformulering blivit ledande i förskollärarens svar, vilket Kvale och Brinkmann (2014, 170) påpekar. Vi ansåg att denna omformulering var nödvändig att göra, då vi inte ville att förskolläraren skulle känna sig stressad och obekvä. Intervjuerna spelades in och detta medförde att intervjun blev mer som ett samtal och det uppstod en avslappnad miljö. Vi spelade in intervjuerna med våra mobiler och vi upplevde att mobilen medverkade till en naturlig miljö då den är ett vanligt förekommande föremål i den vardagliga miljön.

12. Slutsats

Överlag anser vi att dessa fyra förskollärarna är medvetna om varför deras bemötande av flickor och pojkar är viktigt. Samtidigt är förskollärarna osäkra på hur deras bemötande ser ut på en daglig basis. Vi anser också att i majoriteten av observationerna hjälper förskollärarna barnen lika mycket oavsett vilket kön barnet i fråga har. Förskollärarna anser att de bemöter barnen vid behov och tänker oftast inte på om det är en pojke eller flicka de hjälper. Förskollärarna vill bemöta barnen på lika villkor, men är bemötandet gynnande eller missgynnande för barnen? Detta är någonting som förskollärarna bör beakta vid påklädningssituationerna för att pojkarna inte ska fastna i sin utvecklingsnivå, då det i tidigare forskning framgår att detta kan hända (Eidevald 2009, 136). Vi tror fler direktiv till barnen från förskollärarna skulle gynna alla barn då de får möjlighet att testa själva först och hamna över sin proximala utvecklingszon, för att vid behov få eventuell hjälp. Detta såg vi en förskollärare göra, hen var aktiv med att ge barnen direktiv men hjälpte dem inte mer än nödvändigt. Dessa barn var överlag mer självständiga och behövde inte lika mycket hjälp av förskolläraren. Det går även att anpassa detta efter barnens ålder om en avdelning har yngre barn.

För att förskollärarna ska bli säkrare på sitt bemötande och få det synligt för sig själva, tycker vi att det var ett bra arbetssätt att de observerat och filmat varandra. För att pedagogerna ska behålla sitt bemötande utan att tappa det, anser vi att det är bra om förskollärarna filmar och observerar varandra kontinuerligt under årets gång.

Förskollärare 4 berättar i sin intervju att de på avdelningen delade in barnen i grupper vid påklädningen och då upptäckte förskolläraren att pojkarna behövde mer hjälp vid påklädning. Förskolläraren vet inte varför pojkarna behöver mer hjälp än flickorna. Även här anser vi att filmning av varandra är en användbar metod då mycket blir synligt.

Samtliga fyra förskollärare påpekar vårdnadshavares inflytande på barnen inom *genus*. Att ge vårdnadshavarna information om hur förskolan arbetar med *genus* vid till exempel föräldramöten eller vid samtal kan vara en god idé. Då kan förskollärarna bjuda in till diskussion med vårdnadshavarna.

Vid måltidssituationerna anser vi att förskollärarna hjälpte pojkar och flickor likvärdigt, men hur förskollärarna tilltalar barnen är något som de behöver beakta. Sammantaget anser vi att dessa förskollärare är väl förberedda inför implementeringen av den nya läroplanen. De kan säkert utvecklas vidare med stöd av de resultat och de slutsatser som denna studie visat.

Efter vi gjort den här studien har vi granskat oss själva och börjat fundera kring hur vi själva arbetar i de här situationerna. Vi kommer att tänka på det här mer när vi kommer ut i arbetslivet som utbildade förskollärare. Detta examensarbete har därmed även varit givande för oss själva.

13. Förslag på vidare forskning

Ett förslag till vidare forskning kan vara att synliggöra hur förskollärarna bemöter barnen verbalt, via tonlägen samt gester baserat på vilket kön barnet i fråga har. Vi kunde i våra observationer se att förskollärarna tilltalade flickor och pojkar olika vid vissa tillfällen. Det kan vara en relevant fortsättning av vårt arbete. Ett annat förslag kan vara att synliggöra hur barnen bidrar till de rådande könsnormerna. Vi fokuserade endast på förskollärarnas bemötande men det kan vara intressant att se hur barnen bemöter varandra.

14. Referenser

Björkdahl Ordell, Susanne. 2007. Etik. I Dimenäs, Jörgen (red.). 2007. *Lära till lärare - Att utveckla läraryrket, vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber AB, 21-28.

GDPR. 2018. Dataskyddsförordningen. <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/dataskyddsförordningen---fulltext/> (Hämtad 2018-12-12).

Franzén, Karin. 2014. De yngsta barnen - exemplet matematik. I Löfdahl, Annica. Hjalmarsson, Maria och Franzén, Karin (red.). 2014. *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber AB, 58-68.

Hirdman, Yvonne. 2004. Genussystemet - reflektioner kring kvinnors sociala underordning. I Wetterberg Carlsson, Christina & Jansdotter, Anna (red.). 2004. *Genushistoria: en historiografisk exposé*. Studentlitteratur AB, 113-133.

Hekman, Susan. 1991. Reconstructing the Subject: Feminism, Modernism, and Postmodernism. I Eidevald, Christian. 2009. *Det finns inga tjejbestämmare - att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss., Jönköping universitet, 52.

Hägglund, Solveig. 1990. Pojkar och flickor. I Eidevald, Christian. 2009. *Det finns inga tjejbestämmare - att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss., Jönköping universitet, 52.

Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Månsson, Annika. 2000. Möten som formar: Interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv. I Eidevald, Christian. 2009. *Det finns inga tjejbestämmare - att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss., Jönköping universitet, 52.

Nilholm, Claes. 2016. *Teori i examensarbetet - en vägledning för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur AB.

Patel, Runa och Davidsson, Bo. 2003. *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Skolverket. 2018. *Läroplan för förskolan - Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. 2016. *Läroplan för förskolan - Lpfö 98 Reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.

Säljö, Roger. 2010. Den lärande människan - teoretiska traditioner. I P. Lundgren, Ulf. Säljö, Roger. Liberg, Caroline. (red.) 2010. *Lärande, skola, bildning - grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur AB, 137-195.

Säljö, Roger. 2014. Teorier inom lärarutbildningen. I Nilholm, Claes (red.). 2016. *Teori i examensarbetet - en vägledning för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur AB, 49-88.

UMO. <https://www.umo.se/>. (Hämtad 2019-01-07).

Vetenskapsrådet. 2017. *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, Lev. 1962. Thought and language. I Nilholm, Claes. (red.). 2016. *Teori i examensarbetet - en vägledning för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur AB, 81.

Wernersson, Inga. 2010. Om genusordningen förr och nu - betydelsen av utbildning. I P. Lundgren, Ulf. Säljö, Roger. Liberg, Caroline. (red.) 2010. *Lärande, skola, bildning - grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur AB, 395-416.

15. Avhandlingar

Butler, Judith. 2005. *Könet brinner. Texter i urval av Tiina Rosenberg*. I Hellman, Anette. 2010. *Kan batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 38.

Eidevald, Christian. 2009. *Det finns inga tjejbestämmare - att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss., Jönköping universitet.

Hellman, Anette. 2010. *Kan batman vara rosa?* Diss., Göteborgs universitet.

Lykke, Nina. 2009. *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. I Eidevald, Christian. 2009. *Det finns inga tjejbestämmare - att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss., Jönköping universitet, 38.

Nordin-Hultman, Elisabeth. 2004. *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss., Stockholm: Liber AB.

Odenbring, Ylva. 2010. *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar*. Diss., Göteborgs universitet.

Thorne, Barrie. 2005. *Gender play: Girls and boys in school*. I Odenbring, Ylva. 2010. *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar*. Diss., Göteborgs universitet, 17.

Whitehead, S. M. (2002). *Men and Masculinities: Key Themes and New Directions*. I Hellman, Anette. 2010. *Kan batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 39-40.

16. Bilagor

16.1 Bilaga 1 Informationsbrev

Information om hur förskollärare bemöter flickor och pojkar i förskolans verksamhet. Detta informationsbrev kommer informera om denna undersökning.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att synliggöra hur förskollärare bemöter flickor och pojkar i vardagliga situationer i förskolans verksamhet.

Det är viktigt att denna undersökning genomförs då den nya läroplanen för förskolan träder i kraft den 1 juli 2019. Den nya läroplanen kommer beröra jämställdhet samt genusfrågor mer ingående. Vi vill därför utföra denna undersökning i förebyggande syfte. Vi kommer generellt fokusera hur förskollärare bemöter barnen på förskolan men vi kommer dock även lägga vårt fokus kring påklädning samt måltidssituationer.

Metoder

Vi vill intervjua samt observera fem förskollärare och alla deltagare ska vara utbildade förskollärare. Vi har valt att intervjua samt observera endast förskollärare eftersom de har en högskoleutbildning och bör därför ha andra eller djupare kunskaper inom ämnena jämställdhet samt genus.

Intervjun uppskattas ta cirka 30 minuter och vi önskar därför att förskolläraren tar sig denna tid. Intervjun kommer att spelas in för framtida bearbetning.

Vid observationerna kommer vi inte kräva någon specifik tid då vi endast kommer finnas med som en icke deltagare som observerar de utvalda situationerna.

Vi vill påpeka att vi inte utför denna undersökning för att värdera det förskollärare gör. De som deltar kommer få möjlighet att läsa den färdiga uppsatsen.

Det insamlade materialet

Det insamlade materialet kommer att bearbetas och hanteras. Vi kommer bland annat jämföra det insamlade materialet med de vetenskapliga texterna som vi kommer att använda oss av. Inga personuppgifter kommer att redovisas på något vis i vår undersökning. Uppsatsen kommer bli en offentlig handling då den kommer publiceras i DiVA så allmänheten kommer kunna läsa den, men återigen så kommer inga personuppgifter på något vis att redogöras, inte heller namn på förskolorna kommer att

förekomma. Det insamlade materialet kommer ingen annan än vi två och vår handledare få ta del av medan undersökningen pågår. All information kommer lagras i två datorer som har lösenord. När uppsatsen är färdig och godkänd kommer det insamlade materialet att raderas. Även dokument skrivna för hand kommer makuleras.

Om det ändå är funderingar kring detta är Högskolan Dalarna ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökningen har du enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina personuppgifter kommer behandlas. Du har också rätt att ansöka om ett så kallat registerutdrag, samt att få eventuella fel rättade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsombud.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna.

Avslutande information

Falun 2018-11-12

Ansvariga:

Yasmine Mörlin Nyström

0704849767

H11yasmn@du.se

Jennifer Gävert

0705974992

H15jande@du.se

Handledare:

Marit Stub Nybelius

023-778191

mny@du.se

Deltagarens underskrift:

16.2 Intervjufrågor

- Hur arbetar ni med genus i förskolans verksamhet?
- Bemöter ni barnen olika utifrån om det är en pojke eller flicka som ni arbetar med?
- Hur bemöter ni barnen vid måltidssituationer?
- Hur bemöter ni barnen vid påklädning?
- Tror du att barns identitetsskapande, sett ur ett genusperspektiv, kan stärkas eller försvagas baserat på hur du bemöter barnet i fråga?